

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ნინო რუხაია-მოსემღვედლიშვილი

**ექსპორტის მასტიმულირებელი აგრარული პოლიტიკა
საქართველოში**

ეკონომიკის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი
დისერტაციის

ავტორეფერატი

თბილისი

2015

ნაშრომი შესრულებულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტზე, ეკონომიკური პოლიტიკის კათედრაზე.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: **რევაზ გველესიანი**

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი.

ოფიციალური შემფასებლები: **ეთერ სარაიშვილი**

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი.

ეკატერინე ზვიადაძე

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი.
საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
სტატისტიკისა და ანალიტიკის სამმართველო

დისერტაციის დაცვა შედგება **2015 წლის 11 ნოემბერს**, 14:00 საათზე, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: 0186, თბილისი, უნივერსიტეტის ქ. 2; თსუ X კორპუსი, აუდიტორია №206.

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

მ. ლობჯანიძე

შინაარსი

თემის აქტუალობა	3
კვლევის მიზანი და ამოცანები	5
კვლევის საგანი და ობიექტი	5
კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები.....	6
ნაშრომის მეცნიერული სიახლე	7
ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა.....	8
კვლევის შედეგების აპრობაცია.....	8
ნაშრომის მოცულობა	8
ნაშრომის სტრუქტურა.....	9
ნაშრომის ძირითადი შინაარსი	10
გამოქვეყნებული სამეცნიერო შრომები	23

თემის აქტუალურობა

საქართველოს დამოუკიდებლობის დაბრუნების დღიდან აგრარული სექტორი განიცდიდა რეცესიას, რამაც გამოიწვია წარმოების ეფექტიანობის შემცირება, დარგის დეკაპიტალიზაცია და მოსახლეობის გაღარიბება. ამიტომ ეს სფერო ხშირად ხდებოდა პოლიტიკოსების ინტერესის საგანი. სახელმწიფო მესვეურნი სხვადასხვა დროს სხვადასხვა სახის დახმარებებს სთავაზობდნენ გლეხურ მეურნეობებს. მაგრამ, რა თქმა უნდა, ქაოტურად და ერთჯერადად გაწეული დახმარებებით არ მოხერხდა ქართული სოფლის მეურნეობის განვითარება. სწორედ ამიტომ, ვფიქრობთ რომ მხოლოდ კარგად გათვლილი, რაციონალური და ეფექტიანი აგრარული პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც ორგანულად იქნება ინტეგრირებული ეროვნულ ეკონომიკურ პოლიტიკაში, არის ის ერთადერთი გზა, რომლითაც დაცლილი ქართული სოფლების აღდგენასა და ნახევრად შიმშილის ზღვარზე მყოფი მოსახლეობის პრობლემის მოგვარებას შეძლებს ქვეყანა.

ექსპორტის როლი და მნიშვნელობა ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში არავისთვის სადაო არ არის, ვფიქრობთ ნებისმიერი ქართველი ეკონომისტისათვის შემაშფოთებელია საერთაშორისო ვაჭრობაში საქართველოს მზარდი უარყოფითი სალდო. შედარებითი უპირატესობის მიხედვით საქართველოს შეუძლია კონკურენტუნარიანი გახდეს აგროსასურსათო პროდუქტების წარმოების მიხედვით. კონკურენტუნარიანი პროდუქტების წარმოება გამოიწვევს ეროვნული რესურსების ეფექტიან გამოყენებას, შიგა და საერთაშორისო ბაზარზე წილების მოპოვებას, მოსახლეობის კეთილდღეობის ეფექტების გაზრდას.

ექსპორტზე ორიენტირებული წარმოების განვითარებისათვის აუცილებელია გასაღების ბაზრის არსებობა. საქართველოს აგრარულ პროდუქტს კარგად იცნობენ და თავისი მომხმარებელი ჰყავს დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის წევრ ქვეყნებში. ეს ის ინერციული ბაზრებია, რომლებიც საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ შევინარჩუნეთ. თუმცა ამჟამინდელი პოლიტიკური სიტუაციიდან გამომდინარე, ეს ბაზრები არასტაბილურია. შესაბამისად დგება ეკონომიკის გაფართოების აუცილებლობის საკითხი. ვფიქრობთ, ასეთი შესაძლებლობაა ევროკავშირთან დადებული ასოცირების ხელშეკრულება და ევროპასთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი

ვაჭრობის შესახებ შეთანხმება, რომელიც არა მარტო ახალი ბაზრების ათვისების საშუალებას აძლევს ქვეყანას, არამედ ახდენს დარგის განვითარებისათვის ფინანსური დახმარების უზრუნველყოფასაც. აუცილებელია, რომ მოხდეს მიღებული თანხების სწორი მიმართულებით და კოორდინირებული პოლიტიკის ჩარჩოებში ხარჯვა, რათა შედეგად მივიღოთ დარგის რეალური განვითარება და არა დროებითი ეფექტის მიღწევა.

აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ უკანასკნელ პერიოდში სოფლის მეურნეობის სექტორში საგრძნობლად გააქტიურდა სახელმწიფო, რაც თავისთავად მისასალმებელი ფაქტია და კიდევ უფრო ზრდის ამ თემის აქტუალურობას. ქართული აგრარული სექტორი დღეს ისეთ მდგომარეობაშია, რომ მისი განვითარების სტიმულირება მხოლოდ სწორად შერჩეული და გააზრებული, კომპლექსური აგრარული პოლიტიკის გატარებითაა შესაძლებელი. მით უფრო, რომ ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების გაფორმებამ და ღრმა და ყოვლისმომცველი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმებამ წარმოშვა თეორიული შესაძლებლობა ეკონომიკის აღმავლობისა და ევროპულ ბაზრებზე გასვლისათვის.

აგრარული სექტორის განვითარების პრობლემებზე მრავალი შრომა არსებობს, რომლებშიც გამოვლენილია აგრარული სექტორის პრობლემები და მათი დაძლევისათვის საჭირო მეთოდები და ინსტრუმენტები. ამ თემაზე განსაკუთრებით საინტერესოა აკადემიკოსების: პ. კოლუაშვილის, თ. კუნჭულიას, პროფესორების: ნ. ჭითანავას, ე. ხარაიშვილისა და გ. დადანიძის ნაშრომები დარგის კონკურენტუნარიანობისა და მისი როლის შესახებ. აგრარულ პრობლემებზე მიძღვნილი საინტერესო სტატიების ავტორები არიან: რ.ასათიანი, რ. გველესიანი, კ. ერაძე, გ. ერქომაიშვილი, გ. თოდუა, რ. კაკულია, მ.კვარაცხელია, ზ. ლიპარტია, ი. მესხია, მ. ნაცვალაძე, ნ. ტერაშვილი, გ.ურიდია, თ. ქემელაშვილი, ნ. ხაღური, რ. ხარებავა და სხვები.

თუმცა ამ მეცნიერთა ნაშრომებში შედარებით ნაკლებადაა განხილული ევროპულ ბაზარზე ქართული აგრარული პროდუქციის ექსპორტის სტიმულირების მეთოდები; რა თქმა უნდა, ვერც ეს ნაშრომი ასახავს სრულყოფილად ქართული აგრარული სექტორის საექსპორტო პოტენციალის კვლევას და მისი განხორციელების ყველა შესაძლებლობას, თუმცა ვფიქრობთ, საკმაოდ საინტერესო და მნიშვნელოვანი ასპექტია წინა პლანზე წამოწეული საექსპორტო პროდუქციის გამოვლენისა და მათი წარმოების სტიმულირებისათვის.

კვლევის მიზანი და ამოცანები

კვლევის მიზანს წარმოადგენს ქართული აგრარული პროდუქციის ექსპორტთან დაკავშირებული პრობლემების ანალიზი, კერძოდ, იმ დარგების(პროდუქტების) გამოვლენა, რომელთაც ყველაზე მეტი საექსპორტო პოტენციალი გააჩნიათ. ამასთან, მნიშვნელოვანია აგრეთვე სავარაუდო საექსპორტო ქვეყნების(ბაზრების) შერჩევა და უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პოლიტიკის განსაზღვრა. ევროპული ქვეყნების გამოცდილების შესწავლა და ქართულ რეალობაში მისი დანერგვის შესაძლებლობის ანალიზი.

კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე, ნაშრომში დასახულია შემდეგი ამოცანები:

- დამოუკიდებელი საქართველოს აგრარული პოლიტიკის ფორმირების თავისებურებების შესწავლა;
- ქართულ აგრარულ სექტორში მიმდინარე მდგომარეობის ანალიზი და პრობლემების გამოვლენა;
- აგრარული სექტორის რესურსული პოტენციალის შესწავლა;
- აგრარული სექტორის განვითარების თანამედროვე თეორიების ანალიზის საფუძველზე ევროპის ერთიანი აგრარული პოლიტიკის განვითარების პერსპექტივების პროგნოზირება;
- საქართველოსა და ევროპის თანამშრომლობის, კერძოდ, განხორციელებული პროექტების, ახალი ვალდებულებებისა და შესაძლებლობების ანალიზი;
- საქართველოში ექსპორტის მასტიმულირებელი აგრარული პოლიტიკის ძირითადი პრიორიტეტების გამოყოფა და მათი განხორციელების ინსტრუმენტარიუმის განსაზღვრა.

კვლევის საგანი და ობიექტი

მოცემული კვლევის საგანია სექტორში არსებული პრობლემების ანალიზი, კერძოდ, საექსპორტო პოტენციალის მქონე დარგების გამოვლენა და მათი განვითარებისათვის რაციონალური და ეფექტიანი აგრარული პოლიტიკის ფორმირებისა და ფუნქციონირების პროცესი.

კვლევის ობიექტი კი საქართველოსა და ევროკავშირის ქვეყნების აგრარული სექტორი, აგროსასურსათო ბაზრები, აგრარული პროდუქტები, ბუნებრივი რესურსები და მათი რაციონალურად გამომყენებელი საზოგადოებაა.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

კვლევის დროს გამოყენებულია ანალიზისა და სინთეზის, ისტორიულისა და ლოგიკურის, ინდუქციის, დედუქციისა და სტატისტიკის მეთოდები.

სადისერტაციო ნაშრომი ემყარება ექსპორტის მასტიმულირებელი აგრარული პოლიტიკის შესახებ ქართველი და უცხოელი ავტორების თეორიული და გამოყენებითი ხასიათის მეცნიერულ გამოკვლევებს.

მიმდინარე ნაშრომის თეორიულ საფუძველს წარმოადგენს ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების, რეგიონალიზმის და ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიები, საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ შემუშავებული განვითარების გზამკვლევები და სხვადასხვა დროს ჩატარებული კვლევების შედეგები.

ჩატარებული კვლევებისათვის მონაცემთა ბაზას წარმოადგენს საქართველოს ფინანსთა, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის, სოფლის მეურნეობისა და გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროების ოფიციალური დოკუმენტები; ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება **(DCFTA)**; სხვადასხვა დროს გამოცემული საქართველოს კანონები და მთავრობის განკარგულებები; საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებები; მსოფლიო ბანკის, მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციისა და გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის საერთაშორისო ორგანიზაციის გამოქვეყნებული კრებულები და წელიწდეულები. აგრეთვე, საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტისა და ევროკავშირის სამეზობლო საინფორმაციო ცენტრის მიერ გამოქვეყნებული სტატისტიკური მონაცემები.

აგრარული სექტორის მდგომარეობის ანალიზისას გამოყენებული იქნა პირველადი და მეორეული ინფორმაცია. პირველადი ინფორმაციის მოპოვებისას გამოყენებულ იქნა ექსპერტებთან და დარგის სპეციალისტებთან ჩაღრმავებული ინტერვიუს მეთოდი.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

ნაშრომში განხილული რაციონალური აგრარული პოლიტიკის ფორმირებისა და მისი ეფექტიანი განხორციელების პრობლემების, აგრარული მიმართულებით გადადგმული ნაბიჯების, აგრეთვე ევროპული გამოცდილებისა და საქართველო-ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკის შესწავლისა და გაანალიზების შედეგად, ნაშრომში ჩამოყალიბებულია შემდეგი მეცნიერული სიახლეები:

- გამოკვლეულია აგრარულ სექტორში ახალი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმების დანერგვის მნიშვნელობა და ავტორის მიერ შემოთავაზებულია "რეგიონული კლასტერების" მოდელი, რომელთა განვითარებაც შეამცირებს სახელმწიფო ხარჯების მოცულობას აგრარულ სექტორში ისეთი ღონისძიებებისათვის, როგორცაა: ახალი საექსპორტო ბაზრების მოძიება; ევროპულ და მსოფლიო ბაზრის მოთხოვნილებების მიხედვით წარმოების დაგეგმვა; ფერმერთა ცოდნის დონის ამაღლება; დარგში ფინანსების მოძიება; წარმოების ინოვაციური ტექნოლოგიების შემოტანა და სხვა.
- შემოთავაზებულია აგრარული პოლიტიკის მართვის ავტორისეული თვალთახედვა, რომელშიც გათვალისწინებულია ცენტრალური მთავრობის, რეგიონული მმართველობებისა და ბიზნესის კოორდინირებული თანამშრომლობის პლატფორმა.
- მოცემულია ავტორის პოზიცია საქართველოს აგრარული პოლიტიკის განხორციელების სტრატეგიისა და ინსტრუმენტების ჩარჩო კონცეფციის შესახებ, სადაც ჩამოყალიბებულია ქართული აგრარული პოლიტიკის ძირითადი მიზნები და ამოცანები, აგრეთვე ზემოაღნიშნული აგრარული პოლიტიკის მართვისადმი ავტორისეული მიდგომა.
- გამოკვლეულია ქართული აგრარული პროდუქტების ევროპულ ბაზრებზე შესვლის შესაძლებლობები, კერძოდ მოცემულია ძირითადი საექსპორტო პოტენციალის მქონე პროდუქტების SWOT ანალიზი და გამოვლენილია ჩვენი თვალთახედვით დღეისათვის ქართულ აგრარულ სექტორში საბაზრო დარგები, რომლებსაც ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით და მცირე ხელშეწყობით გააჩნიათ საექსპორტო პოტენციალი.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა

სადისერტაციო ნაშრომის თეორიული დასკვნები და პრაქტიკული რეკომენდაციები შეიძლება გამოყენებულ იქნას სახელმწიფო ორგანიზაციების მიერ აგრარული პოლიტიკის შემუშავებისა და გატარების პროცესში. ამასთან, დისერტაციაში მოცემული თეორიული კვლევის შედეგები და პრაქტიკული მონაცემები შეიძლება გამოვიყენოთ აგრარული სექტორისა და მისი განვითარების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკისადმი მიძღვნილ ლექცია-სემინარებზე.

კვლევის შედეგების აპრობაცია

სადისერტაციო ნაშრომის აპრობაცია შედგა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ეკონომიკური პოლიტიკის კათედრის სხდომაზე.

კვლევის შედეგები პერიოდულად გამოქვეყნდა სტატიების სახით და გაკეთდა მოხსენებები საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებზე, როგორც საქართველოში, ისე საზღვარგარეთ.

ნაშრომის მოცულობა

სადისერტაციო ნაშრომი მოიცავს 194 კომპიუტერზე ნაბეჭდ გვერდს. იგი შედგება შესავლის, სამი თავის, ცხრა ქვეთავის, დასკვნებისა და წინადადებებისაგან. ნაშრომს თან ახლავს გამოყენებული ლიტერატურის სია და დანართები.

ნაშრომის სტრუქტურა

შესავალი

თავი 1. რაციონალური აგარარული პოლიტიკის ფორმირებისა და განხორციელების პრობლემები საქართველოში

- 1.1. აგარარული პოლიტიკის როლი და მნიშვნელობა ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში
- 1.2. დამოუკიდებელი საქართველოს აგარარული პოლიტიკის წანამდგრები და სპეციფიკა
- 1.3. ექსპორტზე ორიენტირებული ეფექტიანი აგარარული პოლიტიკის განხორციელების შესაძლებლობები და პრობლემები

თავი 2. ევროკავშირის აგარარული პოლიტიკა, შედეგები და წინააღმდეგობები

- 2.1 აგარარული სექტორის განვითარების თანამედროვე კონცეფციები
- 2.2 ევროპის ერთიანი აგარარული პოლიტიკა და მისი განვითარების პერსპექტივები
- 2.3 საქართველო და ევროპის სამეზობლო პოლიტიკა

თავი 3. ექსპორტზე ორიენტირებული აგარარული პოლიტიკა საქართველოში

- 3.1 აგარარული პოლიტიკის მიზნები დღევანდელ ქართულ რეალობაში
- 3.2 აგარარული სექტორის რეგულირების თანამედროვე მექანიზმები და პოლიტიკის გამტარებლები
- 3.3 ექსპორტის მასტიმულირებელი აგარარული პოლიტიკის სტრატეგია და ინსტრუმენტები

დასკვნები და რეკომენდაციები

გამოყენებული ლიტერატურა

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თავი 1. რაციონალური აგარარული პოლიტიკის ფორმირებისა და განხორციელების პრობლემები საქართველოში

ამ თავში განხილულია რაციონალური აგარარული პოლიტიკის ფორმირებისა და მისი ეფექტიანი განხორციელების პრობლემები საქართველოში. ჩამოყალიბებულია აგარარული პოლიტიკის როლი და მნიშვნელობა ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში; დეტალურადაა შესწავლილი დამოუკიდებელ საქართველოში აგარარული მიმართულებით გადადგმული ნაბიჯები, განხორციელებული რეფორმების წინააღმდეგობრივი ხასიათი და ის ძირითადი პრობლემები, რომლებიც არასწორმა მიდგომამ გამოიწვია. გაანალიზებულია ექსპორტზე ორიენტირებული ეფექტიანი აგარარული პოლიტიკის განხორციელების შესაძლებლობები და პრობლემები.

ჩატარებულმა კვლევამ ცხადყო, რომ დღეისათვის ქართული აგარარული სივრცე მოითხოვს მთლიანი სტრუქტურის ცვლილებას, რათა იგი გახდეს უფრო ეფექტიანი და მოგებაზე ორიენტირებული ფერმერების ერთობლიობა. ვფიქრობთ, ქართული ეკონომიკისათვის ყველაზე მისაღები და ოპტიმალური მოდელია კვების მრეწველობის პროდუქტების ექსპორტზე ორიენტირებული სოფლის მეურნეობა.

კვლევებმა დაადასტურა, რომ უცხოელი ინვესტორებისათვის განსაკუთრებით საინტერესოა პესტიციდებით ნაკლებად დაბინძურებული და სუფთა აგარარული გარემო. შესაბამისად საქართველოს ძლიერი მხარე უნდა გახდეს მაღალხარისხიანი, ეკოლოგიურად სუფთა აგარარული პროდუქციის წარმოება, პრემიუმ სეგმენტის მყიდველისათვის, რომელიც გარკვეულია პროდუქციის ხარისხში.

რა თქმა უნდა, არ ვამტკიცებთ, რომ ჩვენ დღესვე შეგვიძლია პროდუქციის ექსპორტირება ევროპაში, მაგრამ სწორი აგარარული და საექსპორტო პოლიტიკის გატარების შემთხვევაში, ეს საკვებით რეალური, სტაბილური და მომგებიანი ნიშა იქნება ქართული პროდუქტისათვის.

თავი 2. ევროკავშირის აგარარული პოლიტიკა, შედეგები და წინააღმდეგობები

ამ თავში მოცემულია ევროპული გამოცდილების შესწავლის შედეგები. გაანალიზებულია ევროკავშირის აგარარული პოლიტიკა: ევროპის ერთიანი აგარარული პოლიტიკის განვითარების ეტაპები და განხორციელების სირთულეები განვითარების სხვადასხვა ეტაპებზე, აგრეთვე აგარარული

სექტორის განვითარების თანამედროვე კონცეფციები და პერსპექტივები; განხილულია საქართველოსა და ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკა, მიღწეული შეთანხმებების მოსალოდნელი შედეგები და წინააღმდეგობები.

თავი 3. ექსპორტზე ორიენტირებული აგრარული პოლიტიკა საქართველოში

ჩვენს მიერ ჩამოყალიბებული აგრარული პოლიტიკის მიზნები გამომდინარეობს იმ ფაქტიური რეალობიდან, რომელშიც დღეს ქვეყანა იმყოფება და მჭირდოდაა დაკავშირებული არა მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო წარმოებასთან, არამედ რეგიონულ ეკონომიკასა და სოციალურ სფეროსთან. ამდენად, მნიშვნელოვანია, რომ აგრარული პოლიტიკა მოიცავდეს არა მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო, ფერმერული მეურნეობების განვითარების სტრატეგიას, არამედ იყოს რეგიონული პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილი.

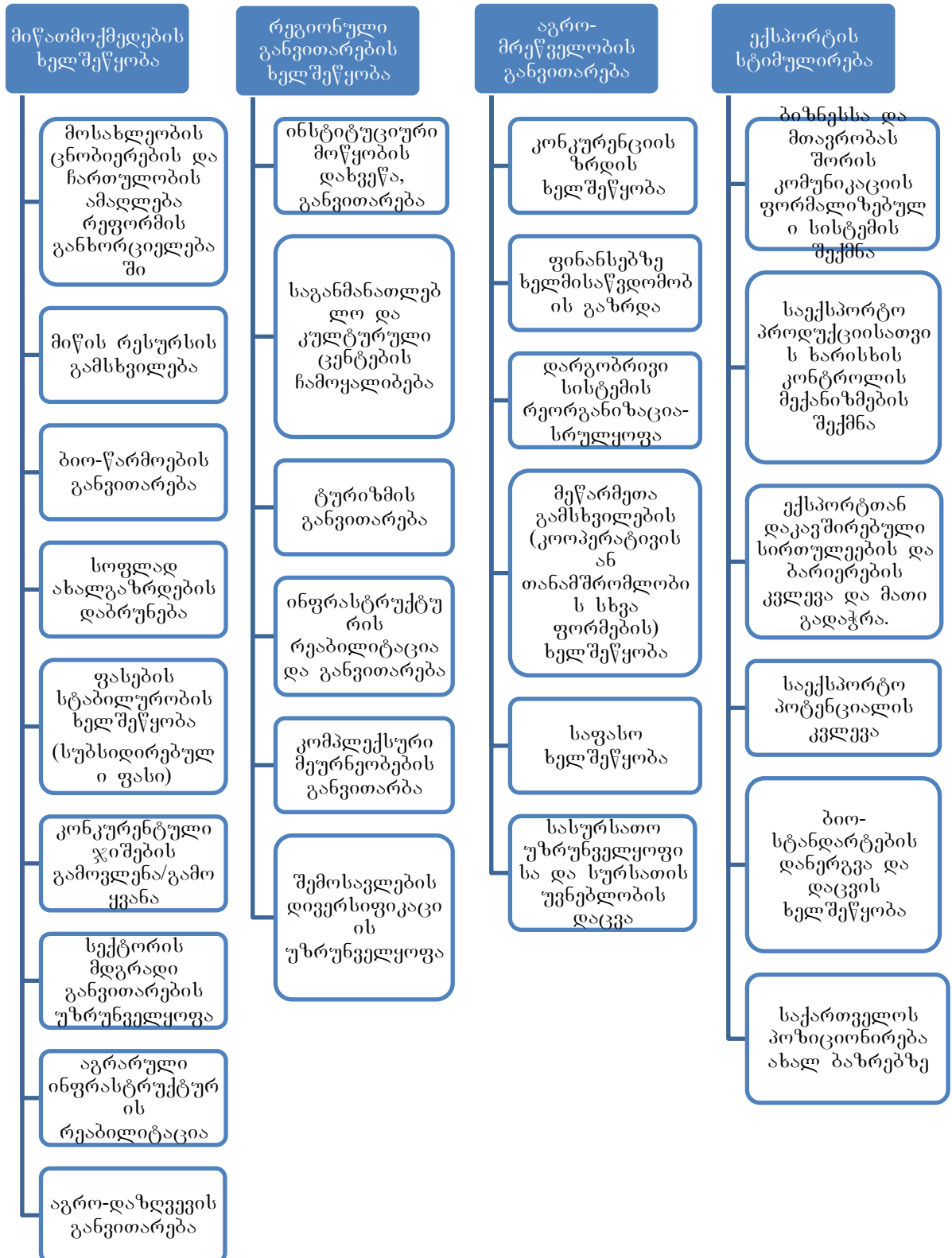
ჩატარებული კვლევებისა და ევროპული გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე მოვახდინეთ ოთხი ძირითადი სტრატეგიული მიზნის ჩამოყალიბება, რომლებიც თავის თავში მოიცავენ ტაქტიკურ მიზნებს.

დარგში არსებული პრობლემების, ჩვენს მიერ ჩამოყალიბებული მიზნების და სხვადასხვა ქვეყნების განვითარების მაგალითების შესწავლის შედეგად, ჩამოვაყალიბეთ საქართველოს აგრარული პოლიტიკის განხორციელების სტრატეგიისა და ინსტრუმენტების ჩარჩო კონცეფცია. ჩამოყალიბებულია საქართველოში ექსპორტზე ორიენტირებული აგრარული პოლიტიკის ჩარჩო კონცეფცია, რომელიც მოიცავს: ავტორის ხედვას დღევანდელ ქართულ რეალობაში აგრარული პოლიტიკის მიზნების ფორმულირების შესახებ. გამოყოფილია 4 ძირითადი სტრატეგიული მიზანი, რომლებიც თავის თავში მოიცავენ ტაქტიკურ მიზნებს. (იხ. ცხრილი 1)

პირველ რიგში აუცილებელია მოსახლეობის ცნობიერების და ჩართულობის ამაღლება რეფორმების განხორციელების პროცესში. XXI საუკუნეში მოვლენებს ქმნის საზოგადოება, სახელისუფლებო სტრუქტურებს კი შეუძლიათ მხოლოდ სტიმულები შექმნან ადამიანების მოქმედებისათვის. სამწუხაროდ დღეს არსებული რეალობა ცხადყოფს, რომ საქართველოში მოსახლეობის მზაობა ჩაერთონ სახელმწიფოს ინიცირებულ პროექტებში, ძალიან დაბალია. გარდა საინფორმაციო შეხვედრებისა და მარკეტინგული კამპანიისა, ეფექტიანი იქნება გადამზადებისათვის კადრების შერჩევა. შესარჩევი კონკურსის არსებობა, ერთის მხრივ, გამოავლენს დაინტერესებული ადამიანების პოტენციურ შესაძლებლობებს, აგრეთვე გამოიწვევს პროექტისადმი მეტად სერიოზულ მიდგომას და მონაწილეთა პასუხისმგებლობის ამაღლებას.

რეალურად ხომ ეს ადამიანები უნდა გახდნენ ის მამოძრავებელი რგოლები, რომლებიც უზრუნველყოფენ რეგიონში სახელმწიფო პოლიტიკის შესრულებას, იქნება ეს კოოპერატიული ურთიერთობების სტიმულირება, გაერთიანებების ჩამოყალიბება, თუ სურსათის უვნებლობისა და ბიო-სტანდარტების დანერგვის ხელშეწყობა.

ცხრილი 1. საქართველოს აგრარული პოლიტიკის მიზნები

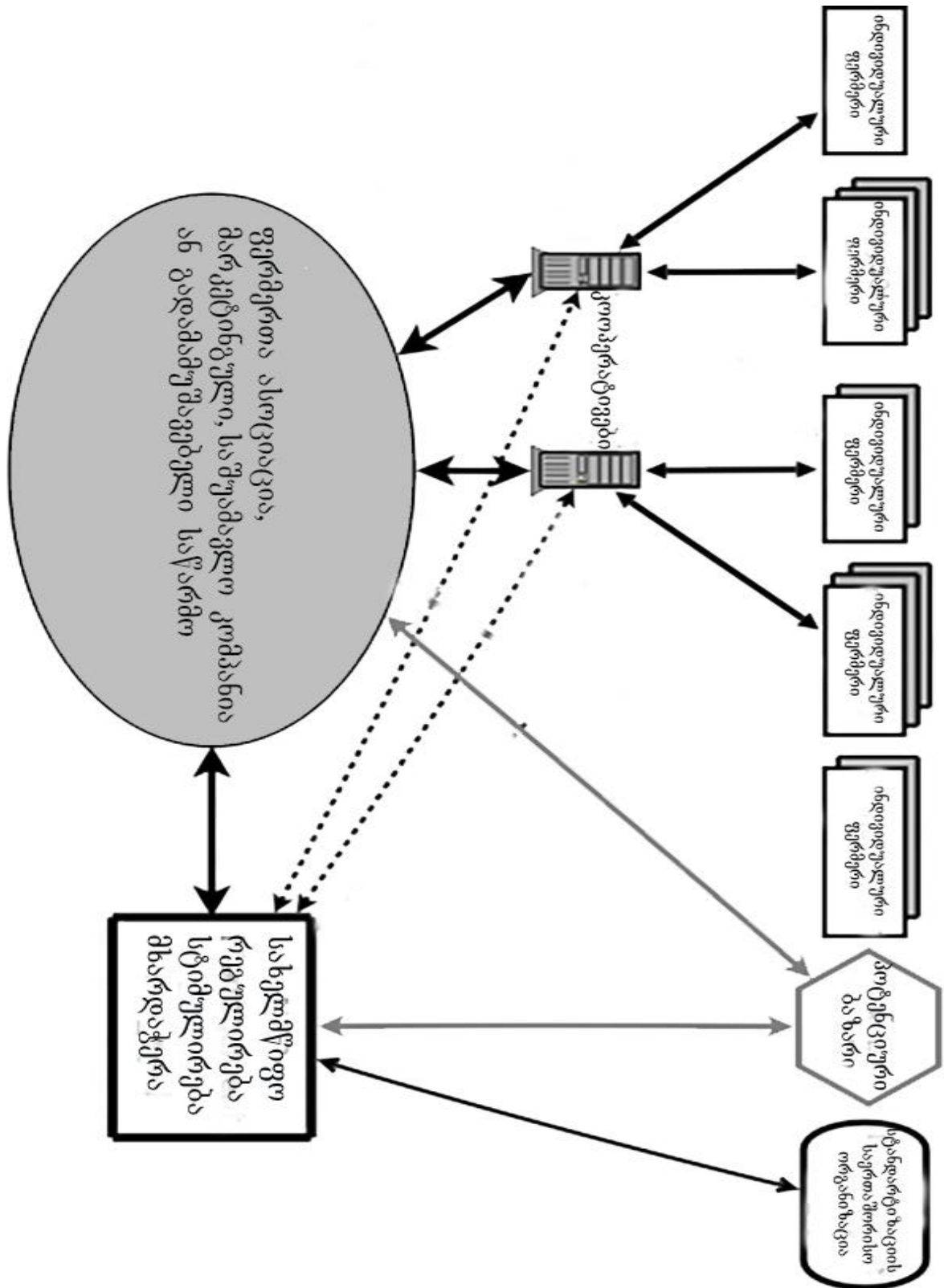

ქართული აგრარული სექტორის ყველაზე ცნობილი და დიდი პრობლემაა ძლიერ ფრაგმენტირებული მიწები, რომლებზეც ფაქტიურად შეუძლებელია რენტაბელური წარმოების განვითარება. ამიტომ აგრარული პოლიტიკის ძირითადი მიზანი უნდა იყოს ფერმერების მოტივირება საწარმოო რესურსების გაერთიანებისათვის. ამჟამად სახელმწიფო ახორციელებს კოოპერატივების სტიმულირების სტრატეგიას. ჯერ-ჯერობით საბოლოო შედეგებზე საუბარი ნაადრევია, მაგრამ პროექტი მეტ-ნაკლები წარმატებით მიმდინარეობს. რა თქმა უნდა ამ იდეასაც, ისევე როგორც ყოველივე ახალს, თან ახლავს უნდობლობა, ეჭვები და განხორციელების ხარვეზებიც, რომლებიც ძირითადად მოტივირებულია ფერმერებისა და მონაწილე პირების გადამეტებული მოლოდინებით. მსგავსი პრობლემების თავიდან ასაცილებლად, ვფიქრობთ მნიშვნელოვანია, რომ მოხდეს უფრო ღრმა საინფორმაციო კამპანიის წარმოება და ადამიანების უფრო მეტად ინფორმირება თანამედროვე ბაზრის საჭიროებების და მოთხოვნების შესახებ.

მაგრამ გარდა მიწის ერთობლივად დამუშავებისა, აუცილებელია მიღებული პროდუქციის პოზიციონირება ბაზარზე, შესაბამისობის სერტიფიკატების მოპოვება და სხვა. ამ ყველაფრის მისაღწევად რიგით ფერმერს არ ყოფნის ცოდნა და განათლება, არც ფინანსები, რომ პროფესიონალები დაიქირაოს მსგავს შემთხვევებში. გარდა ამისა, დარგში ბევრი პრობლემაა, რომელიც კომპლექსურ გადაწყვეტას მოითხოვს, ამას ემატება ის ფაქტიც, რომ ექსპორტის დაგეგმვისათვის აუცილებელია საქონლის მსხვილი პარტიების ფორმირება, რაც გაცილებით უფრო მეტი ძალების კონსოლიდირებას მოითხოვს, ვიდრე 10 ან თუნდაც 20 ფერმერის შესაძლებლობებია.

მასშტაბის ეფექტის მიღწევისათვის ქართველი და ევროპელი მეცნიერების ნაშრომების ანალიზის, ქართული რეალობის განხილვისა და ლოგიკური ანალიზის საფუძველზე შეგვიძლია შეგვექმნა "რეგიონული კლასტერის" მოდელი, ამ ტიპის გაერთიანებების არსებობა შეამცირებს სახელმწიფო ხარჯების მოცულობას აგრარულ სექტორში ისეთი ღონისძიებებისათვის, როგორცაა: ახალი საექსპორტო ბაზრების მოძიება; ევროპულ და მსოფლიო ბაზრის მოთხოვნილებების მიხედვით წარმოების დაგეგმვა; ფერმერთა ცოდნის ღონის ამაღლება; დარგში ფინანსების მოძიება; წარმოების ინოვაციური ტექნოლოგიების შემოტანა და სხვა. (იხ. სქემა 1)

სქემა 1. რეგიონული კლასტერის სქემა

ფერმერთა ასოციაციები უნდა შეიქმნას ფერმერთა და კოოპერატივთა ნებაყოფლობითი გაერთიანებით, საწევრო შენატანების საფუძველზე, თუმცა ეს

შესატანები არ უნდა იყოს ასოციაციის ძირითადი დაფინანსების წყარო. ეს შენატანები განკუთვნილი იქნება ასოციაციის ძირითადი რამდენიმე თანამშრომლის ხელფასის ხარჯების დასაფარად.

ასოციაციაში გაწევრიანებულ ფერმერებს დამატებითი ხელშეკრულების გაფორმების გარეშე რაიმე ურთიერთვალდებულება არ წარმოეშობათ. თუმცა ასოციაცია შესაძლოა იქცეს ფერმერთა საერთო ინტერესების გამოვლენის და ურთიერთთანამშრომლობის პლატფორმად ისეთ სფეროებში, როგორცაა: პროდუქციის მსხვილი საექსპორტო პარტიების ფორმირება; ხარისხის სერტიფიკატის მოპოვება; დარგის ექსპერტების და ინოვაციური ტექნოლოგიების შესახებ უცხოელი ან ადგილობრივი ტრენერების მოწვევა და სხვა.

ასოციაციების ძირითადი მიზნები უნდა იყოს: წევრთა რაოდენობის ზრდა; გასაღების პოტენციური ბაზრების მოძიება; წევრებისათვის რეკომენდაციების გაწევა ბაზრის მოთხოვნილებათა ცვლილების შესახებ; დარგში სიახლეებისა და თანამედროვე ტენდენციების კვლევისათვის პროექტების მომზადება და გრანტების მოზიდვა; ასოციაციაში გაწევრიანებულ ფერმერთა საერთო ან/და ინდივიდუალური პრობლემების გადაჭრისათვის პროექტების მომზადება და დაფინანსების მოზიდვა საერთაშორისო ან ადგილობრივი დონორი ორგანიზაციებიდან; საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვისათვის აუცილებელი დონისძიებების განხორციელება; საერთაშორისო პარტნიორების და ინვესტორების მოძიება; პროდუქციის მსხვილი საექსპორტო პარტიების კონსოლიდირება, ბაზარზე სტაბილური მიწოდების უზრუნველყოფისათვის;

სახელმწიფოს მხრიდან აღნიშნული ასოციაციების წახალისება გამოხატული იქნება საგადასახადო შეღავათებით და მათ მიერ წარმოდგენილი პროექტების უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმით. მაგალითად, სხვა თანაბარ პირობებში, ჩვეულებრივ საკონსულტაციო შპს-სა და ბიზნეს-ასოციაციას შორის, უპირატესობა მიენიჭება ასოციაციას. აგრეთვე რეგიონული ხარჯების გეგმაში შესაძლოა პრიორიტეტად განისაზღვროს ის პროექტი, რომელსაც წარადგენს კონკრეტული ასოციაცია.

რაც შეეხება საერთაშორისო სტანდარტებთან ურთიერთკავშირს აქ იგულისხმება სახელმწიფოს მიერ ზოგიერთი სტანდარტის ეროვნული კანონის დონეზე აყვანა, ან ქვეყანაში შესაბამისი ლაბორატორიის შექმნა, რაც საშუალებას მისცემს ფერმერებს, ნაკლები დანახარჯებით მოიპოვონ ექსპორტირებისათვის აუცილებელი დოკუმენტაცია.

ხაზგასმით უნდა ავლნიშნოთ, რომ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში სახელმწიფოს მხრიდან მხარდაჭერის გარეშე, აღნიშნული ტიპის ორგანიზაციებს ეფექტიანი განვითარების ნაკლები შესაძლებლობა აქვთ. ამიტომ აუცილებელია შემდეგი ღონისძიებების გატარება:

- უნდა შეიქმნას ასოციაციების წესდების ნიმუში და დაიწყოს პროექტების დაფინანსება საკონსულტაციო და ტრენინგ ცენტრების შესაქმნელად ისეთ სფეროებში, როგორცაა: ევროკავშირის ბაზრის მოთხოვნები; სტანდარტების დანერგვის და მათი მიღების წესი; საექსპორტო პოტენციალის გამოვლენა და სხვა.
- ასოციაციებზე გრანტები უნდა გაიცეს აგრეთვე მეწარმეთა რეესტრების შესაქმნელად და საბირჟო სისტემების ჩამოსაყალიბებლად. დღესდღეობით ეს ფუნქცია დავალებული აქვს კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს. ჩვენი აზრით კი ეს კომერციული პროექტი უნდა გახდეს და ფუნქცია გადაეცეს კომერციულ ორგანიზაციებს ან გაერთიანებებს. სწორად წარმართვის შემთხვევაში დროთა განმავლობაში, სასაქონლო ბირჟის ჩამოყალიბებისათვის შესაბამისი საფუძველი შეიქმნება.
- გაერთიანებებს უნდა მიეცეთ კომერციული საქმიანობის განხორციელების შესაძლებლობა.
- აუცილებელია შესაბამისი დროებითი (მაგ., პირველი 3 ან 5 წელი) საგადასახადო შეღავათების დაწესება ასოციაციებისათვის.
- კიდევ ერთი- ასოციაციების, ისევე როგორც კოოპერატივების შემთხვევაში არ უნდა იყოს დაწესებული მოგების გადასახადის ზღვარი წლიური ბრუნვის მიხედვით, რომელიც მაგალითად, შპს-ს შემთხვევაში 200 000 ლარს შეადგენს;
- რეგიონული კლასტერების და ფერმერთა ასოციაციების მიერ ინიცირებული პროექტები უნდა სარგებლობდნენ გარკვეული უპირატესობით რეგიონული განვითარების გეგმის შედგენისას და ბიუჯეტის ფორმირებისას.

როგორც ზემოთ ავლნიშნეთ, აუცილებელია რეგიონის განვითარების ერთიანი პოლიტიკის გატარება, რამდენადაც სწორად ფორმირებულმა რეგიონულმა პოლიტიკამ უნდა მოახდინოს აგრარული სექტორის ისეთი რესურსებით მომარაგება, როგორცაა: ახალგაზრდა და ნოვატორი სამუშაო ძალა; საწარმოო ინფრასტრუქტურა; ენერგო-რესურსები და სხვა.

დღეისათვის აგრარულ პოლიტიკას ახორციელებს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, რეგიონული პოლიტიკის გამტარებელია რეგიონული განვითარების

და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, გარდა ამისა, საწარმოო რესურსების ნაწილი გადანაწილებულია გარემოს დაცვის სამინისტროსა და ეკონომიკის სამინისტროს მფლობელობაში, რომლებიც დაქვემდებარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირების (სსიპ) საშუალებით ახორციელებენ განვითარების სტრატეგიებს. ამ უწყებებს შორის კოორდინაცია ძალიან დაბალია. თითქმის არ არსებობს აგრეთვე რაიმე ტიპის ფორმალიზებული ურთიერთკავშირი ბიზნესის წარმომადგენლებთან, რაც კიდევ უფრო ნაკლებ-ეფექტიანს ხდის მთავრობის მუშაობას. ამ პრობლემის გადასაჭრელად ქართველ ბიზნესმენებთან კონსულტაციისა და ვეროპული გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე ჩამოვაყალიბეთ რეგიონული პოლიტიკის მართვის ჩვენეული მოდელი. სადაც ვეცადეთ მაქსიმალურად მოგვეხდინა დაინტერესებული მხარეების ინტეგრირებული მუშაობისთვის საჭირო სისტემის შექმნა.(იხ. სქემა 2)

ჩვენს მიერ შემოთავაზებულ მოდელში წარმოდგენილია სსიპ "ექსპორტის ხელშეწყობის ეროვნული სამსახური", რომელიც ექვემდებარება საქართველოს მთავრობის მეთაურს და მისი ფუნქციაა ექსპორტის საკითხების კვლევა როგორც მაკროეკონომიკულ და იურიდიულ, ისე მარკეტინგულ დონეზე. ეს სამსახური ასევე შეითავსებს ზოგიერთი უკვე არსებული სსიპ-ების ფუნქციებს მთლიანად ან ნაწილობრივ.

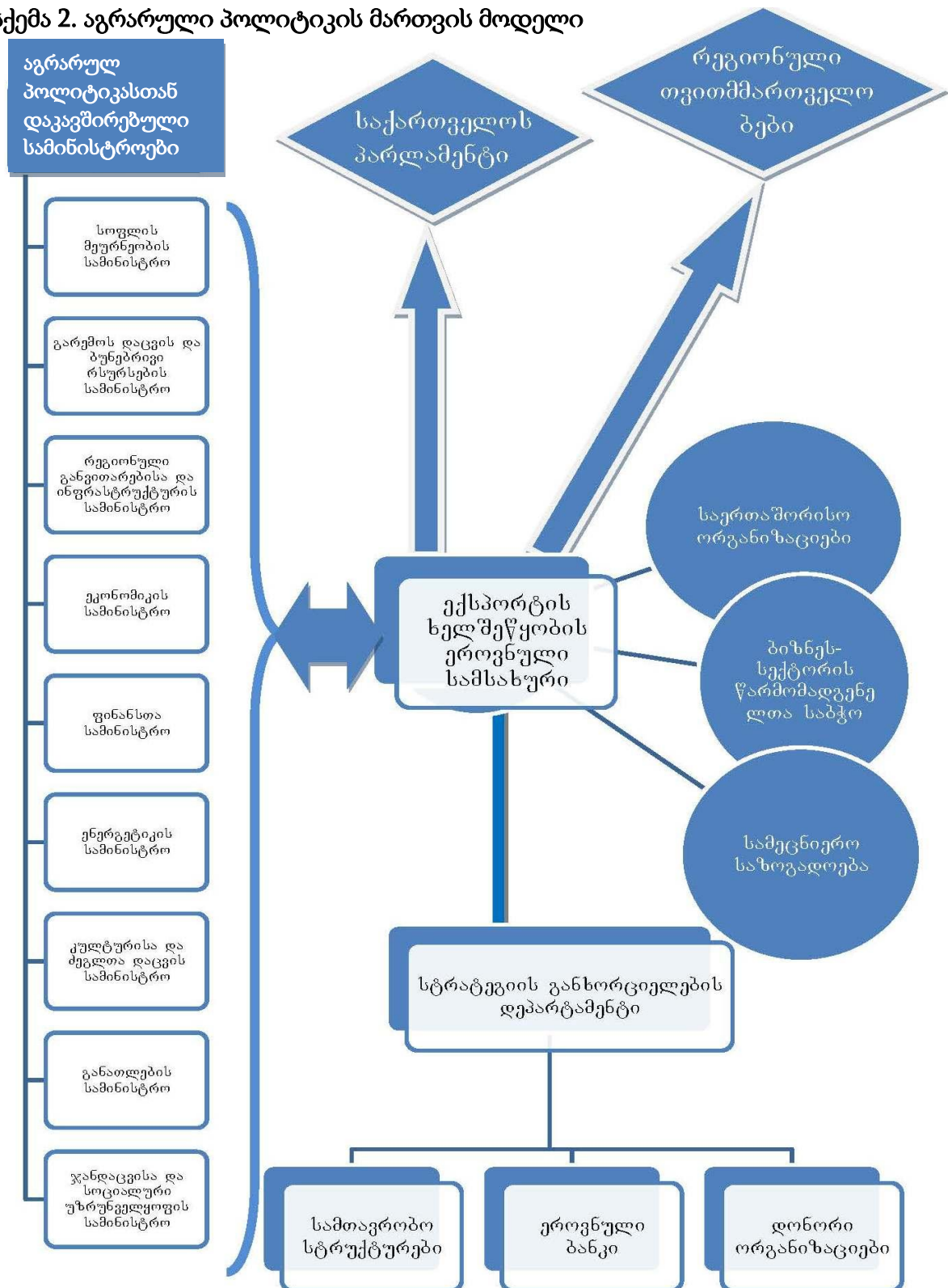
სააგენტოს ეგიდით გარკვეული პერიოდულობით (წელიწადში რამდენჯერმე) და რიგგარეშედ - სპეციალური საჭიროებისას ან ბიზნეს-ასოციაციის მოთხოვნით უნდა მოეწიოს კონფერენციები, შეხვედრები და დისკუსიები, რათა მოხდეს კონკრეტული პრობლემების, შესაძლებლობების და საფრთხეების გამოვლენა, გაანალიზება. ამავე სააგენტოს ფუნქცია იქნება ბიზნეს-ასოციაციებთან და სამთავრობო უწყებებთან, ასევე პარლამენტის შესაბამის კომიტეტებთან მჭიდრო ურთიერთთანამშრომლობა ახალი საკანონმდებლო ინიციატივების შემუშავება-წარდგენისათვის. ამ ორგანიზაციაში აგრარული სფეროს წარმომადგენლები უნდა იყვნენ ფერმერთა გაერთიანებები და ასოციაციები, რაც კიდევ ერთი დამატებითი სტიმული იქნება მსგავსი გაერთიანებების ჩამოყალიბება, გამსხვილება და გაძლიერებისათვის.

სააგენტოს დაფინანსების წყარო იქნება სახელმწიფო ბიუჯეტი და დონორი ორგანიზაციებისაგან მიღებული გრანტები.

ექსპორტის ეროვნული სამსახურის დაქვემდებარებაში ცალკე დეპარტამენტად გამოვყავით პროექტების შესრულების დეპარტამენტი, რამდენადაც პროექტების განხორციელება ყველაზე ხშირად ხდება კორუფციის

წყარო. მით უფრო, ისეთ შემთხვევებში, როდესაც პროექტს "მრავალი მაკონტროლებელი" ჰყავს. ყველა პროექტი, რომელიც განხორციელდება ექსპორტის სტიმულირების კუთხით და სამინისტროების ინიციატივით, მოხდება ერთი სტრუქტურის ხელში და შესაბამისად პასუხისმგებლობის გადანაწილებაც არ მოხდება, რაც გაამკაცრებს და გამჭვირვალეს გახდის პროექტის მიმდინარეობის კონტროლს. ამავე სააგენტოს დაქვემდებარება ისეთი "შემსრულებელი" სსიპ-ები, როგორცაა "მექანიზატორი"; "პროექტების მართვის სააგენტო" და სხვა.

სქემა 2. აგრარული პოლიტიკის მართვის მოდელი

გარდა ამისა, სააგენტოს საქმიანობა მიმართული უნდა იყოს რეგიონული კლასტერების მაქსიმალურად გაძლიერებისაკენ. შედეგად ისეთი კაპიტალტევადი ფუნქციები, როგორცაა: საექსპორტო ბაზრების კვლევა, ინოვაციების მოძიება, ახალი საექსპორტო პროდუქტების გამოვლენა და სხვა, ეტაპობრივად უნდა გადავიდეს ამ რეგიონული გაერთიანებების ფუნქციებში. ეს შეამცირებს სახელმწიფოს ხარჯებს და გამოანთავისუფლებს დამატებით სახსრებს დეპრესიული და არაკომერციული რეგიონების განვითარებისათვის, რომელთა შენარჩუნებაც სასიცოცხლოდ აუცილებელია ქვეყნისათვის. (მაგ: სასაზღვრო ზოლის სოფლები, მაღალმთიანი რეგიონები და სხვა).

ნებისმიერი ეკონომიკისათვის აგროწარმოების განვითარება უდავოდ ძალიან მნიშვნელოვანია, მაგრამ ექსპორტის სტიმულირებისათვის და უარყოფითი საერთაშორისო სავაჭრო ბალანსის დაძლევისათვის, ვფიქრობთ აუცილებელია, რომ მოხდეს არა მხოლოდ ნედლეულის, არამედ უკვე გადამამუშავებული პროდუქციის ექსპორტირება. ნედლეულის არსებობა თავის თავად ქმნის გადამამუშავებელი მრეწველობის განვითარებისათვის საჭირო ნიადაგს, მაგრამ საწყის ეტაპზე აუცილებელია სახელმწიფოს მხრიდან მხარდაჭერა ისეთ საკითხებში, როგორცაა ნედლეულის ფასი: მწარმოებელს სურს იაფი ნედლეულის მოპოვება, ფერმერს კი ისეთი შემოსავლის მიღება, რომ ღირსეულად ცხოვრება შეძლოს... სწორედ ამ შემთხვევაშია აუცილებელია სახელმწიფო სუბსიდირება. გონივრულ მინიმუმამდე თანხის შევსება. ეს, ერთი მხრივ, გამოიწვევს წარმოების მოცულობის გაზრდას და მეორე მხრივ, ფერმერების სტიმულირებას წარმოების გაფართოებისა და თვითღირებულების შემცირებისაკენ.

ბიოწარმოების განვითარების ხელშეწყობა უნდა მოხდეს გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარებისათვის განხორციელებული აქტივობებისათვის ფერმერის ფულადი კომპენსაციით, პესტიციდებისა და ქიმიური სასუქების გამოუყენებლობისათვის პრემიების გამოყოფითა და რაც მთავარია, მოწვეულ ნედლეულზე მაღალი სუბსიდირებული ფასის დაწესებით. სუბსიდირებული ფასი უნდა გაიცეს იმ პროდუქტებზე, რომლებსაც გააჩნიათ საექსპორტო პოტენციალი. გადაწყვეტილება ფასის შესახებ მიღებულ უნდა იქნას სპეციალური კვლევების და ასოციაციების მიერ დასაბუთებული მოთხოვნის საფუძველზე. გარდა ამისა, ფასის ანაზღაურება შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ გადამამუშავებელ საწარმოში ნედლეულის ჩაბარებისას. ბაზარზე გასაყიდი ფასის ფორმირება უნდა მოხდეს საბაზრო კანონების შესაბამისად.

აგრარული და რეგიონული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტირებისას აუცილებელია პრიორიტეტების სწორად დასახვა. საჭიროა იმ რეგიონებისა თუ სოფლების წახალისება, სადაც დარეგისტრირებულია კოოპერატივები და სადაც სჭირდებათ ხელშეწყობა ასოციაციებსა თუ კარტელებს. პრიორიტეტების გამოვლენა ბევრად გამარტივდება ჩვენს მიერ ზემოთ შემოთავაზებული მართვის მოდელის განხორციელების შემთხვევაში.

ჩვენი აზრით, დარგის განვითარების სტიმულირებისათვის ეფექტიანი იქნება კონკურენციის ზრდის ხელშეწყობი ისეთი აქტივობები, როგორცაა სახელმწიფო შესყიდვების სისტემის დახვეწა და შეძლებისდაგვარად ეროვნული პროდუქციის შესყიდვის სტიმულირება; კონკურენციის რეგულირების ეფექტიანი პოლიტიკის ჩამოყალიბება, რომელიც ხელს შეუწყობს აგრარული საწარმოების გამსხვილებას, მაგრამ არ დაუშვებს დარგში მონოპოლიების განვითარებას და მოახდენს მომხმარებელთა ინტერესების მაქსიმალურ ლობირებას.

დარგობრივი სისტემის რეორგანიზაციისა და აგრარულ სექტორში მწარმოებლურობის ამაღლებისათვის აუცილებელია ჩატარდეს დარგობრივი სტრუქტურის ანალიზი და მისი შესაბამისობის განსაზღვრა თანამედროვე ბაზრის მოთხოვნებთან.

ქართველი ექსპორტიორების, ევროკავშირის ექსპერტების და ფაოს მონაცემების ანალიზის საფუძველზე განვახორციელეთ ძირითადი საექსპორტო პოტენციალის მქონე პროდუქტების SWOT ანალიზი.

ჩვენი თვალთახედვით დღეისათვის ქართულ აგრარულ სექტორში საბაზრო დარგებს, რომლებიც ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით და მცირე ხელშეწყობით თვითონ შექმნიან საინვესტიციო რესურსებს, მიეკუთვნება:

(1) თხილის წარმოება. ქართული თხილის ბაზარი ერთ-ერთი ყველაზე განვითარებული სეგმენტია ქართულ აგრარულ სექტორში. თხილის ექსპორტის წილი მთლიან ქართულ ექსპორტში 6 პროცენტია და მისი მოცულობა ყოველწლიურად იზრდება. დღეისათვის ერთადერთი ხელშეწყობა, რომელსაც დარგი საჭიროებს, ესაა საკანონმდებლო და სასერტიფიკაციო ბაზის შექმნა, გადამუშავებული თხილის პროდუქტების ექსპორტის სტიმულირებისათვის. შესასწავლია აგრეთვე მსგავსი პროდუქტების-ნუშისა და კაკლის კონკურენტუნარიანობის და წარმოების რენტაბელობის საკითხი.

(2) მეღვინეობა და ალკოჰოლური სასმელების წარმოება. ქართული ღვინო დიდი პოპულარობით სარგებლობს რუსეთსა და ღსთ-ს წევრ ქვეყნებში. თუმცა მისი ყველაზე დიდი ბაზარი 2006 წლის ემბარგომდე მაინც რუსეთის ფედერაცია

იყო. ევროპულ ბაზარზე ქართული ღვინო ნელ-ნელა იმკვიდრებს ადგილს. სახელმწიფო აქტიურად ეხმარება მწარმოებლებს ქართული პროდუქციის რეკლამირებაში. სპეციალურად ამ მიზნით შექმნილია ღვინის სააგენტო. მაგრამ სტატისტიკური მონაცემები ადასტურებს, რომ ემბარგომდელ მოცულობას ჯერ კიდევ ვერ მივაღწიეთ, მიუხედავად იმისა, რომ საექსპორტო ბაზარი მკვეთრად დივერსიფიცირებულია და ქართული ღვინო 40-მდე ქვეყანაში იყიდება.

ეს დარგი ჯერ კიდევ საჭიროებს სახელმწიფოს მხრიდან აქტიურ დახმარებას, რამდენადაც ქართული ღვინის ცნობადობა მსოფლიო ბაზარზე ჯერ კიდევ დაბალია, ფასი კი კონკურენტებთან შედარებით, მეტი.

ჩვენ ვეთანხმებით მოსაზრებას, რომ გაცილებით უკეთესი პოტენციალი და საკუთარი ნიშის მოპოვების საშუალება მსოფლიო ბაზარზე აქვს ტრადიციულ, ქართულ ქვევრის ღვინოს, რომელიც მოყვანილი იქნება ბიოსტანდარტების დაცვით და დაიკავებს პრემიუმ ბრენდის ნიშას ევროპულ ბაზრებზე. მსგავსი ტიპის პროდუქციის წარმატების მაგალითები უკვე აქვთ ერთეულ კომპანიებს. ვფიქრობთ, ხელისუფლების ამოცანაა ქართული საექსპორტო ღვინის ტრადიციული წესით დაყენების პოპულარიზაცია-ხელშეწყობა.

(3) მეფუტკრეობა. მეფუტკრეობა და თაფლის წარმოება ესაა ის ერთ-ერთი საექსპორტო პოტენციალის მქონე პროდუქტი, რომელიც თავად ევროკავშირის ექსპერტებმა გამოავლინეს საქართველოში.

მართალია ქართული თაფლის თვითღირებულება მაღალია, მაგრამ მას გააჩნია უნიკალური ბიოქიმიური შემადგენლობა, რაც გამოწვეულია ქართული ნაცრისფერი ფუტკრის ფიზიკური განსხვავებულობით-მას მსოფლიოში ყველაზე დიდი ხორთუმი აქვს და ნექტარს ყვავილის ისეთი სიღრმიდან იღებს, რომელსაც სხვა ფუტკრები ვერ სწვდებიან.

მაგრამ ევროკავშირის ბაზარზე მოხვედრამდე თაფლმა გარკვეული სტანდარტი უნდა დააკმაყოფილოს: თაფლი უნდა იყოს მონოფლორული, გარდა ამისა, მკაცრად არის გაწერილი თაფლში ზოგიერთი ნივთიერების დასაშვები რაოდენობები და საერთოდ აკრძალული ნივთიერებები. ამ ეტაპზე თაფლის შემოწმება ანტიობიოტიკების და პესტიციდების ნარჩენებზე საქართველოში არცერთ ლაბორატორიას არ შეუძლია.

(4) საქართველოში საერთაშორისო სტანდარტებთან შეუსაბამობა ყველაზე მაღალია რძისა და ცხოველური პროდუქტების წარმოებაში. გამონაკლისია მხოლოდ ქართული ცხვარი და თუშური მატყლი. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ტერმინი “ქართული ცხვარი”, რომლითაც არიან დაინტერესებული საერთაშორისო

ბაზრები, გულისხმობს დუმიან ცხვარს, როგორცაა ე.წ. “თუშური ცხვარი”. რომელიც ძალიან გავს სირიაში და ზოგადად ახლო აღმოსავლეთში გავრცელებულ მეტად პოპულარულ და ძვირადღირებულ ცხვრის ჯიშს- ავასს (AWASSI).

ქართული ცხვრის მიზნობრივი ბაზარი ძირითადად მუსულმანური ქვეყნებია. მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ, რომ საქართველოში ცხვრის გამოზრდისა და მოშენების პირობები ძალიან ახლოა ეკოლოგიურად სუფთა/ორგანული პროდუქტების წარმოებასთან, საკმაოდ სერიოზული შესაძლებლობაა ევროპული ბაზრის ათვისებაც.

ჩვენი თვალთახედვით ესაა ის პროდუქტები, რომლებმაც უკვე მიაღწიეს მეტ-ნაკლებ წარმატებას ევროპულ და აზიურ ბაზრებზე, თუმცა მასშტაბის გაფართოებისათვის კვლავ საჭიროებენ მთავრობის დახმარებას ისეთ საკითხებში, როგორცაა: ხარისხის სტანდარტების დანერგვა; ადგილწარმოშობის სახელების დაცვა-დაპატენტება; სარეკლამო და მარკეტინგულ საქმიანობაში მხარდაჭერა; ფალსიფიკაციისაგან დაცვა;

რაც შეეხება პერსპექტიულ დარგებს, ასეთი დარგების გამოსავლენად საჭიროა კვლევების ჩატარება, ბაზრის თანამედროვე მოთხოვნების გათვალისწინებით და საქართველოს შედარებითი უპირატესობის გამოვლენა თანამედროვე ხილის თუ სხვა აგრარული პროდუქტებისათვის, რომლებზეც დღეისათვის მაღალი და მზარდი მოთხოვნა ფიქსირდება მსოფლიოში.

დეპრესიული და სუბსიდირების საჭიროების მქონე დარგების გამოსავლენად კი საჭიროა ევროპულ სტანდარტებთან შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შექმნა მთიანი და ნაკლებმოსავლიანი რეგიონებისათვის, რომლებიც საჭიროებენ სპეციალურ დახმარებას. მხოლოდ ამ ანალიზის და საკანონმდებლო ბაზის შემდეგ იქნება შესაძლებელი მათი განვითარების გეგმის შედგენა.

ყოველივე ზემოთ ჩამოთვლილის განხორციელება, უახლოესი რამდენიმე წლის განმავლობაში გამოიწვევს დარგში კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოების მკვეთრ ინტენსიფიკაციას. ექსპორტის სტიმულირებისათვის აუცილებელია სახელმწიფო დაეხმაროს კერძო სექტორს წმინდა მარკეტინგული კუთხითაც და მის ხელთ არსებული ყველა არხის და რესურსის გამოყენებით მოახდინოს საქართველოს, როგორც მაღალხარისხიანი აგრარული პროდუქტის მწარმოებელი ქვეყნის პოზიციონირება მსოფლიო ბაზარზე. ამ მიზნის

მისაღწევად აუცილებელი იქნება საექსპორტო პროდუქციის ხარისხის მკაცრი კონტროლი და ადგილწარმოშობის ფალსიფიკაციისაგან კომპანიების დაცვა.

გამოქვეყნებული სამეცნიერო შრომები

სადისერტაციო თემასთან დაკავშირებით გამოქვეყნდა შემდეგი პუბლიკაციები:

1. რუხაია-მოსემდვდლიშვილი ნ. "აგრარული სექტორის მიმოხილვა, - დარგის SWOT ანალიზი" II საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია: "ბიოეკონომიკა და სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარება". თსუ, თბილისი, 2013;
2. რუხაია-მოსემდვდლიშვილი ნ. "საქართველოში გნივრული აგრარული პოლიტიკის ფორმირებისა და განხორციელების საკითხისათვის": ჟურნალი ეკონომიკა და ბიზნესი; ISSN 1987-5789 მარტი-აპრილი, თსუ, თბილისი, 2014;
3. RUKHAIA-MOSEMGVDLISHVILI N. "THE MAGOR PROBLEMS IN AGRICULTURAL SECTOR OF POST SOVIEGHT UNION COUNTRIES ON EXAMPLE OF THE GEORGIA" საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია: "თანამედროვე ეკონომიკის ფორმირება, საერთაშორისო გამოცდილება და ეროვნული რეალიები"; ხერსონის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, უკრაინა; 2014წ.
4. RUKHAIA-MOSEMGVDLISHVILI N. "EUROPIAN AGRICULTURAL POLICY AND ITS EFFECTIVENESS IN DEVELOPING COUNTRIES ON EXAMPLE OF THE GEORGIA"; საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია: "ახალი ეკონომიკური პოლიტიკა საერთაშორისო, ეროვნულ და რეგიონულ დონეებზე"; ეკონომიკური კვლევებისა და განვითარების ცენტრი, ოდესა, უკრაინა; 2014წ.
5. რუხაია-მოსემდვდლიშვილი ნ. "რეგიონული კლასტერი" ევროპული ბაზრის მოთხოვნებთან ადაპტირების საუკეთესო გზა ქართველი ფერმერებისათვის". ეკონომიკა - ყოველთვიური საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეფერირებადი სამეცნიერო ჟურნალი. № 5-6; თბილისი, 2015წ.
6. რუხაია-მოსემდვდლიშვილი ნ. " აგრარული პოლიტიკის გამტარებლები საქართველოში, პრობლემები, შესაძლებლობები და ალტერნატივები". ეკონომიკა - ყოველთვიური საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეფერირებადი სამეცნიერო ჟურნალი. № 5-6; თბილისი, 2015წ.